

Volumul II, Numărul 3 / 2000

ISSN 1454-9980

Rolul investițiilor internaționale în dezvoltarea economică

(pag. 32-35)

Cătălin DROB

Volume II, Issue 2 (3) / 2000

Cross-cultural
Management
Journal

ROLUL INVESTIȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN DEZVOLTAREA ECONOMICĂ

Cătălin Drob
Universitatea "Al.I.Cuza" Iași

Dezvoltarea societății umane a fost și este un proces strâns legat de dezvoltarea economiei deoarece orice activitate cu caracter economic implica ca factor activ omul, desfășurându-se prin și pentru oameni.

Funcția de baza a producției materiale, de a furniza bunurile necesare satisfacerii nevoilor membrilor societății, a îmbrăcat în perioada existenței economiei naturale forma cea mai simplă. Producția proprie realizată în cadrul unei anumite colectivități umane era dimensionată astfel încât să satisfacă la cel mai înalt grad posibil, necesitățile acesteia în special pe cele legate de asigurarea hranei.

Apariția și evoluția economiei de schimb a reprezentat un salt uriaș în ceea ce privește conturarea și dezvoltarea economiei. Apariția națiunilor și a granițelor acestora a permis dezvoltarea economiilor naționale. Sistemul capitalist de producție a cunoscut o evoluție rapidă odată cu introducerea în producție a primelor mașini și mecanisme care permiteau înlocuirea parțială a muncii manuale brute cu cea mecanizată. S-au creat astfel bazele erei industriale care caracterizează epoca modernă.

Economia de piață a evidențiat rolul prețului ca regulator dinamic al raportului dintre cererea și oferta de pe piață. Dezvoltarea industriei s-a bazat la început pe o cerere mult superioară ofertei, astfel încât nu se punea la acea oră decât problema creșterii productivității muncii și implicit a creșterii producției atât pe cale intensivă cât mai ales pe cale extensivă. Primele grave probleme cu care s-a confruntat sistemul capitalist în timpul crizei de supraproducție din anii 1929-1933, au produs schimbări de substanță în viziunea întreprinderii

față de producție. Apariția concurenței puternice pe piață, a făcut o delimitare severă între întreprinderile competitive, capabile să-și ajusteze producția la nevoile și cerințele pieței și cele necompetitive rigide și incapabile să răspundă în timp util la semnalele pieței și să se adapteze la particularitățile acesteia.

Rolul unei întreprinderi în economia de piață nu este numai acela de a produce bunuri ci și de a asigura un profit corespunzător proprietarilor (acționarilor). Aceasta înseamnă că prețul de vânzare trebuie să depășească costul de producție cu un procent care să facă mai rentabilă imobilizarea unor fonduri în întreprinderea respectivă, decât plasarea acelorași fonduri în alte direcții.

La origine, orice întreprindere a reprezentat o investiție. Investiția privită în sens practic ca o achiziție de active destinate a produce fluxuri ulterioare de lichidități de mărimi care să permită obținerea de beneficii superioare și implicit sporirea bogăției proprietarilor (acționarilor) întreprinderii, induce și o doză de risc în principal, prin renunțarea la un efect sigur în favoarea unuia sperat, posibil de a fi realizat dar incert. Acest risc nu trebuie privit numai ca o posibilă cauză a eșecului investiției, ci și ca o posibilitate de câștiguri importante. Riscul investițional se traduce mai precis printr-o variabilitate a fluxurilor viitoare, în cadrul unui anumit interval de valori mărginite de extreme, care pot "arunca" o anumită investiție din zona profitabilului în cea a eșecului și invers.

Riscul pe care îl implică o investiție este cu atât mai mare cu cât aceasta se realizează într-un mediu economic și politic instabil, este realizată

într-un domeniu de activitate de pionierat sau în care progresul tehnic își poate pune amprenta într-un mod decisiv asupra dezvoltării ulterioare a acestuia, se derulează pe un teritoriu și o piață insuficient de bine cunoscute. Și totuși, în pofida tuturor riscurilor și obstacolelor iminente ce au stat și stau în continuare în calea investițiilor, acestea au cunoscut și cunosc o dezvoltare continuă, constituind motorul dezvoltării economice și a societății umane în general.

Dezvoltarea economică s-a orientat la început pe calea investițiilor extensive bazându-se pe o cerere superioară ofertei. După marea criză ce a marcat lumea capitalistă în perioada interbelică, investițiile au fost orientate cu precădere înspre domeniile în care exista o cerere potențială mare și nesatisfăcută decât parțial sau înspre zonele sau domeniile de activitate în care se puteau fructifica anumite avantaje comparative. Al doilea război mondial a lăsat în urma sa o grea moștenire, în special țărilor europene, grav afectate de efectele dezastruase ale conflagrației. Ca și cum nu ar fi fost de ajuns două războaie mondiale pentru acest secol, în scurt timp după terminarea celui de-al doilea s-a declanșat războiul rece, cel al ideologiilor, care a opus pe de o parte capitalismul, bazat pe economia de piață, ce promova dreptul de proprietate individuală, libertatea și democrația, iar pe de cealaltă parte, comunismul bazat pe un sistem de planificare și conducere centralizată și etatizată, care trâmbea așa-zisa egalitate în drepturi a tuturor oamenilor muncii.

Lumea s-a scindat în două blocuri, din punct de vedere economic, politic și militar, cel capitalist guvernat de Statele Unite ale Americii și cel comunist promovat de fosta Uniune Sovietică și de sateliții săi. Investițiile interne și externe, nu au rămas neatinsse de acest val de schimbări. Putem astfel delimita trei mari perioade ce au marcat evoluția investițiilor internaționale în acest secol.

Prima perioadă, ce se întinde între sfârșitul marii crize interbelice și începutul deceniului opt, a fost caracterizată de o puternică creștere a investițiilor străine, în special a celor directe productive. Destinația investițiilor externe, ce au avut drept surse principale creditul de export și împrumuturile, au fost în special orientate spre producerea și comercializarea de bunuri în țările beneficiare ale investiției, creșterea exporturilor, substituirea importurilor.

Principalii investitori străini au fost SUA, CEE, Marea Britanie și Japonia spre sfârșitul perioadei. Fluxurile de investiții internaționale au fost preponderent orientate între țările dezvoltate și spre domeniile caracterizate de un progres tehnic rapid și de tehnica și tehnologie avansată.

A doua perioadă importantă în dezvoltarea investițiilor internaționale este specifică deceniului opt și se încheie odată cu declanșarea crizei economice din anul 1987. Perioada este marcată de accentuarea dezechilibrelor macroeconomice (creșterea șomajului, a deficitelor publice și a datoriei externe), de introducerea de noi forme de protecționism și de bariere netarifare, de accentuarea concentrării capitalului etc. Deceniul opt a avut o influență nefastă asupra investițiilor productive și una pozitivă asupra plasamentelor financiare, a căror volum a crescut simțitor.

Tot în această perioadă, se poate semna un boom economic al țărilor din S-E-ul Asiei. Țări cum ar fi: Coreea de Sud, Taiwan, Singapore, Malaesia, Thailanda, care dacă în anii '60 înregistrau constant balanțe comerciale negative, acum, în deceniul opt, au cunoscut un ritm de creștere economică spectaculos, bazat pe investiții străine în "know-how" și tehnologie înaltă. Japonia a avut în această zonă un rol similar cu cel avut de Anglia vis-à-vis de SUA în perioada dominației sale sau de cel deținut de SUA vis-à-vis de Europa după cel de-al doilea război mondial. Spre sfârșitul acestei perioade, Japonia și-a modificat substanțial atitudinea în domeniul investițional, reducând nivelul investițiilor directe, în favoarea investițiilor de portofoliu și a plasamentelor pe termen scurt.

A treia perioadă de dezvoltare a investițiilor internaționale ce a început în 1987 și în care ne aflăm și în prezent, a marcat sfârșitul războiului rece și a deschis calea tranziției către economia de piață pentru țărilor ex-comuniste. În această perioadă, investițiile directe și-au reluat cursul ascendent, o tendință asemănătoare manifestând și plasamentele financiare. Investițiile străine directe reprezintă, de peste un deceniu, elementul cel mai dinamic al economiei mondiale, acestea crescând mai rapid decât alți indicatori economici, cum ar fi produsul intern brut, exporturile sau investițiile interne. În 1997, volumul investițiilor străine directe a atins fabuloasa sumă de 3456 miliarde de dolari. O altă caracteristică importantă a deceniului nouă, este reprezentată de

recunoașterea internaționalizării capacităților de producție în condițiile deja existente ale internaționalizării capitalurilor financiare.

Marii investitori provin tot din țările dezvoltate, dar și din țările recent industrializate. Astfel, 80 % din totalul investițiilor străine directe au fost realizate în această perioadă, de cele mai dezvoltate 10 țări ale lumii. Țările UE au constituit sursa cea mai importantă de investiții străine în anul 1998, Marea Britanie conducând în topul investitorilor europeni. Totuși SUA își menține supremația în domeniul investițiilor străine. O poziție distinctă o ocupă societățile transnaționale care, controlează în jur de 80 % din investițiile străine directe.

Potrivit unui raport al Conferinței Organizației Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare marea majoritate a investițiilor străine directe au fost îndreptate către țările cele mai dezvoltate (75 % din total). Alți beneficiari importanți au fost reprezentați de țări cu potențial de dezvoltare economică ridicat, cum ar fi: Brazilia, Mexic, Argentina, țări din Europa Centrală și de Est etc. Chiar dacă zona de S-E a Asiei a constituit multă vreme un fel de El Dorado pentru investitorii străini, în prezent, investițiile străine directe au scăzut dramatic în această zonă datorită crizei cu care s-a confruntat de curând această regiune.

Statele latino-americane au înregistrat o evoluție fluctuantă a intrărilor de capital străin, dar în general pozitivă. Investițiile străine au condus la revigorarea economică a țărilor din această parte a lumii, înregistrându-se un ritm de creștere mediu anual în jurul valorii de 6,5 %. Efectele benefice ale infuziei de capital străin au fost totuși contrabalansate parțial de unele consecințe negative ale acestei, reflectate în deprecierea cursului monedelor de schimb, dezechilibre mari ale balanțelor de plăți.

Chiar dacă nu foarte important la nivel mondial, fluxul de investiții străine directe către țările Europei Centrale și de Est, a cunoscut o creștere importantă, de la un an la altul, în 1999 acesta crescând față de 1998 cu 25 %, situându-se la nivelul de 16 miliarde de dolari. În același timp, investițiile externe ale acestor state au scăzut simțitor, până la 2 miliarde în anul 1998, Rusia deținând la acest capitol, poziția dominantă.

Experiența acestui deceniu a demonstrat că investițiile străine directe reprezintă pentru țările aflate în tranziție de la o economie centralizată spre o economie de piață, calea cea mai rapidă,

sigură și eficientă de racordare a economiilor acestor țări, la ritmul productivității economiilor țărilor dezvoltate. Din rândul țărilor ex-comuniste din zona Central și Est Europeană, s-au detașat încă de la începutul anilor '90, din punct de vedere al nivelului creșterii economice bazat pe principiile economiei de piață, în mod deosebit, trei țări: Ungaria, Cehia și Polonia.

Din punctul de vedere al volumului investițiilor străine directe atrase, pe cap de locuitor, Ungaria se află detașat pe primul loc într-un clasament al beneficiarilor de astfel de investiții, în această regiune, urmată de Cehia și de Polonia.

Cazul Ungariei, care a reușit să-și restructureze și dinamizeze economia în principal pe seama capitalului străin, este un exemplu elocvent a faptului că investițiile străine, bine orientate și dirijate, pot contribui decisiv la reînvierea unei economii atinse de flagelul comunist. Guvernul maghiar post-comunist, a deschis cu larghețe porțile investitorilor străini, care nu s-au lăsat prea mult așteptați. Investițiile străine productive au condus, pe de o parte, la spargerea monopolurilor de stat și implicit la apariția unei concurențe care a contribuit la creșterea calității produselor și serviciilor de pe piață, iar pe de altă parte, la o competiție benefică economiei, între întreprinderile cu capital autohton și cele cu capital străin. Legislația Ungariei în materie de investiții străine a facilitat și încurajat aflulul acestora către domeniile cele mai profitabile ale economiei. Eficiența economică a firmelor cu participare de capital străin a depășit cu circa 60-70 % pe cea a firmelor cu capital local. Ca efecte negative generate de investițiile străine și care nu sunt specifice numai în cazul Ungariei, se pot enumera următoarele: închiderea unor firme locale care nu au putut ține pasul cu competiția declanșată de către firme cu capital mixt sau integral străin, pierderea de către firmele cu capital autohton a unor părți și cote de piață etc.

Mai mult, unele firme străine, care au preluat pachetele majoritare de acțiuni ale unor întreprinderi ungare tradiționale, au renunțat la anumiți furnizori locali în favoarea importurilor.

Diferențierea produsă între firmele cu capital străin și cele cu capital autohton, reflectate prin nivelul diferit de productivitate, tehnicitate a producției, al forței financiare și de negociere, etc, net în favoarea firmelor străine, a impus guvernului maghiar să caute soluții de

sprijinire a firmelor naționale. Acest sprijin s-a materializat în acordarea de suport tehnic și de fonduri financiare firmelor locale, cu posibilități mari de redresare dar sufocate din punct de vedere financiar, aceluia interesate de dezvoltarea unor tehnologii sau domenii de activitate noi și profitabile, etc.

Nici Cehia nu a reușit să depășească încă toate dificultățile generate de concurența dintre firmele cu capital străin și cele cu capital autohton. Furnizorii locali care altădată asigurau cea mai mare parte a furniturilor marilor întreprinderi naționale, au trebuit să se mulțumească, în condițiile privatizării acestora din urmă, cu realizarea de produse mai puțin pretențioase sau care încorporează un grad de tehnicitate mai redus, datorită faptului că firmele locale nu au reușit să atingă anumiți parametri de calitate și competitivitate ceruți de firmele străine.

Rusia este cu siguranță un caz special. Imensa piață de desfacere oferită de această țară și de celelalte republici ex-sovietice, nu a putut constitui un factor decisiv în atragerea investitorilor străini care consideră încă această regiune o piață nesigură. Lipsa sau puținele informații cu privire la structura și comportamentul pieței, la performanțele economice ale firmelor rusești, regimul și situația politică nesigură au ținut la distanță investitorii străini de țară care, pentru mulți occidentali reprezintă un bastion al comunismului.

Dacă la început investitorii străini și-au dezvoltat afacerile în jurul capitalei țării, considerată de către aceștia o zonă mai sigură, treptat numărul acestora a mai crescut și investițiile străine au vizat și alte mari orașe ale Rusiei, rămânând încă departe de așteptări.

Situația României după 1989, din punct de vedere economic, s-a schimbat mult, dar restructurarea economiei naționale este încă la început datorită ritmului greoi al reformelor economice și al privatizării fostelor întreprinderi de stat. Declinul economic datorat prăbușirii sistemului etatizat de planificare și conducere a economiei naționale, nu a putut și nu va fi stopat până când economia nu se va reface pe baze solide de eficiență și competitivitate. Relansarea economică a țării noastre nu poate fi realizată, la această oră, decât printr-o infuzie masivă de capital extern, fie sub forma investițiilor de portofoliu, fie sub forma investițiilor directe, care să susțină și să asigure accesul la "know –

how" și la tehnologii moderne, atât de necesare industriei românești. Înlocuirea vechilor metode de conducere cu un management modern și performant, atât la nivelul administrației centrale și locale, cât și la nivelul agenților economici, este o altă condiție de bază ca acest proces de relansare să poată prinde contur.

Procesul de restructurare a economiei, bazat în această perioadă în principal pe privatizarea fostelor întreprinderi de stat, nu a dat încă roadele așteptate deoarece nu au putut fi atrași foarte mulți investitori strategici. Prudența și scepticismul de care au dat dovadă investitorii străini față de țara noastră, s-a datorat lipsei unui sistem legislativ stabil, întârzierii cu care s-au adoptat și se aplică legile proprietății, scandalurilor de corupție, birocrăției, fragilității sistemului bancar etc. Aceste semnale negative venite dinspre țara noastră au deviat fluxul investițiilor străine spre alte țări din regiune care ofereau atât un cadru legislativ adecvat dezvoltării acestora, cât și o mai mare siguranță.

Potrivit unui studiu efectuat de către Banca Mondială, cu privire la orientarea fluxurilor de investiții străine directe spre țările în curs de tranziție, s-a constatat că acestea au fost direcționate către țări care:

- Au instituit un regim legislativ stabil și favorabil investițiilor și investitorilor străini;
- Manifestă stabilitate politică și socială;
- Au înlăturat barierele din cale investițiilor străine;
- Au un regim comercial și un sistem de schimb valutar liber;
- Au un nivel de fiscalitate redus;
- Dispun de forță de muncă calificată și ieftină;
- Asigură o piață de desfacere corespunzătoare.

În luarea deciziei de a investi într-o anumită țară, investitorii străini iau în calcul și alți factori cum ar fi: situația politică și regimul aflat la putere, atitudinea clasei politice, a sindicatelor și a populației în general față de investițiile străine. În anumite situații, factorul politic poate fi determinant în realizarea unei investiții străine, fie la nivelul țării de origine, fie la nivelul țării de destinație a capitalului. Din punct de vedere economic, decizia de a investi într-o țară terță e determinată de posibilitatea de a obține o rată a rentabilității pentru investiția respectivă, superioară celeia ce ar putea fi obținută în condițiile realizării acestei investiții

în țara de origine a capitalului sau într-o altă țară.

În cazul investițiilor străine directe, investitorul străin, în calitate de proprietar sau coproprietar al patrimoniului creat, asigură parțial sau în totalitate managementul afacerii și stabilește obiective generale și specifice, care țin cont de o anumită strategie promovată de acest investitor. Această strategie ar putea intra la un moment dat în conflict cu strategia de dezvoltare pe termen mediu și lung a țării beneficiare a investiției. Situația aceasta care ar situa pe poziții adverse un investitor străin față de statul pe teritoriul căruia și-a dezvoltat afacerea, ar putea fi eliminată încă de început, dacă guvernul țării beneficiare a investiției, ar avea un plan de dezvoltare pe termen îndelungat bine definit, care să permită direcționarea investițiilor străine spre domenii de interes național în condiții bine precizate și agreeate de ambele părți.

Investițiile de portofoliu, care îmbracă multiple forme cum ar fi: împrumuturi de stat, împrumuturi bancare, emisiuni de obligațiuni, credite de export, etc., dacă nu sunt folosite în scopul de a crea plus valoare ci sunt îndreptate spre acoperirea cheltuielilor publice sau spre consum, nu fac decât să crească deficitul bugetar. Reducerea deficitelor bugetare, care e unul dintre obiectivele de bază ale țărilor în curs de dezvoltare sau a celor care se află în tranziție spre economia de piață, se poate realiza doar printr-o utilizare eficientă și spre domenii profitabile, a tuturor fondurilor financiare, atât a celor interne cât și a celor externe. Politicile și strategiile economice adoptate de astfel de state trebuie, pe de o parte să asigure condiții propice dezvoltării investițiilor străine capabile să remodeleze eficient peisajul economic autohton, iar pe de altă parte, să susțină și interesele investitorilor locali, prin intermediul pârghiilor economice specifice (acordarea de subvenții pentru dezvoltarea activității, reduceri de impozit pentru profitul reinvestit etc.).

Dezvoltarea economiei mondiale a fost marcată atât de perioade de creșteri înfloritoare,

cât și de perioade de crize adânci. Rolul investițiilor internaționale în procesul creșterii economice a fost de mult confirmat. Noile forme ale investițiilor internaționale (licența, franchiza, joint-venture, contracte la cheie) încearcă să dea un nou impuls acestei creșteri. Țările care vor reuși să profite mai repede de pe urma avantajelor concentrării fondurilor financiare și a investițiilor în domenii strategice, de înaltă tehnologie și performanță, se vor dezvolta mai rapid în detrimentul celorlalte state, care vor trebui să se mulțumească cu statutul de eterni furnizori de materii prime și de produse semi-finite, pentru națiunile dezvoltate.

Decalajul actual între țările superindustrializate și cele mai sărace este imens și greu, dacă nu imposibil de recuperat. Până la urmă, scopul dezvoltării economice nu e numai acela de a produce mai bine și mai mult decât alții, ci în special acela de a asigura bunăstarea oamenilor. Există țări, care fără a beneficia de industrii foarte puternice, au mizat pe alte domenii de activitate, cum ar fi turismul, serviciile informatice etc., care le aduc un profit considerabil și care implicit asigură un nivel de trai decent locuitorilor acestor țări.

Opțiunea pentru dezvoltarea într-o anumită direcție a economiei unei țări trebuie deci să fie făcută numai după analizarea, tuturor variantelor posibile, a tuturor implicațiilor generate de o anumită alegere atât pe termen scurt, dar mai ales pe termen lung. De felul cum fiecare guvern gestionează prezentul și prefigurează viitorul economic al statului pe care îl conduce, depinde și va depinde în continuare prosperitatea locuitorilor acelei țări.

Societatea umană aflată în pragul mileniului trei se confruntă încă cu multe probleme legate de sărăcie, foamete, subdezvoltare etc. E momentul ca statele lumii să-și dea mâna pentru realizarea și punerea în aplicare a unei strategii comune de dezvoltare economică mondială, care să permită eradicarea problemelor majore ale planetei. Până nu va fi prea târziu...

Cătălin Drob

Este doctorand al Catedrei de Management-Marketing a Facultății de Economie și Administrarea Afacerilor.

Domenii de interes: econometrie, investiții internaționale, management intercultural, marketing internațional.